PROMOWANIE SZTUKI SPOŁECZNEJ W KRAJACH GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

ZESTAW NARZĘDZI METODYCZNYCH NR 1: DRAMA W EDUKACJI

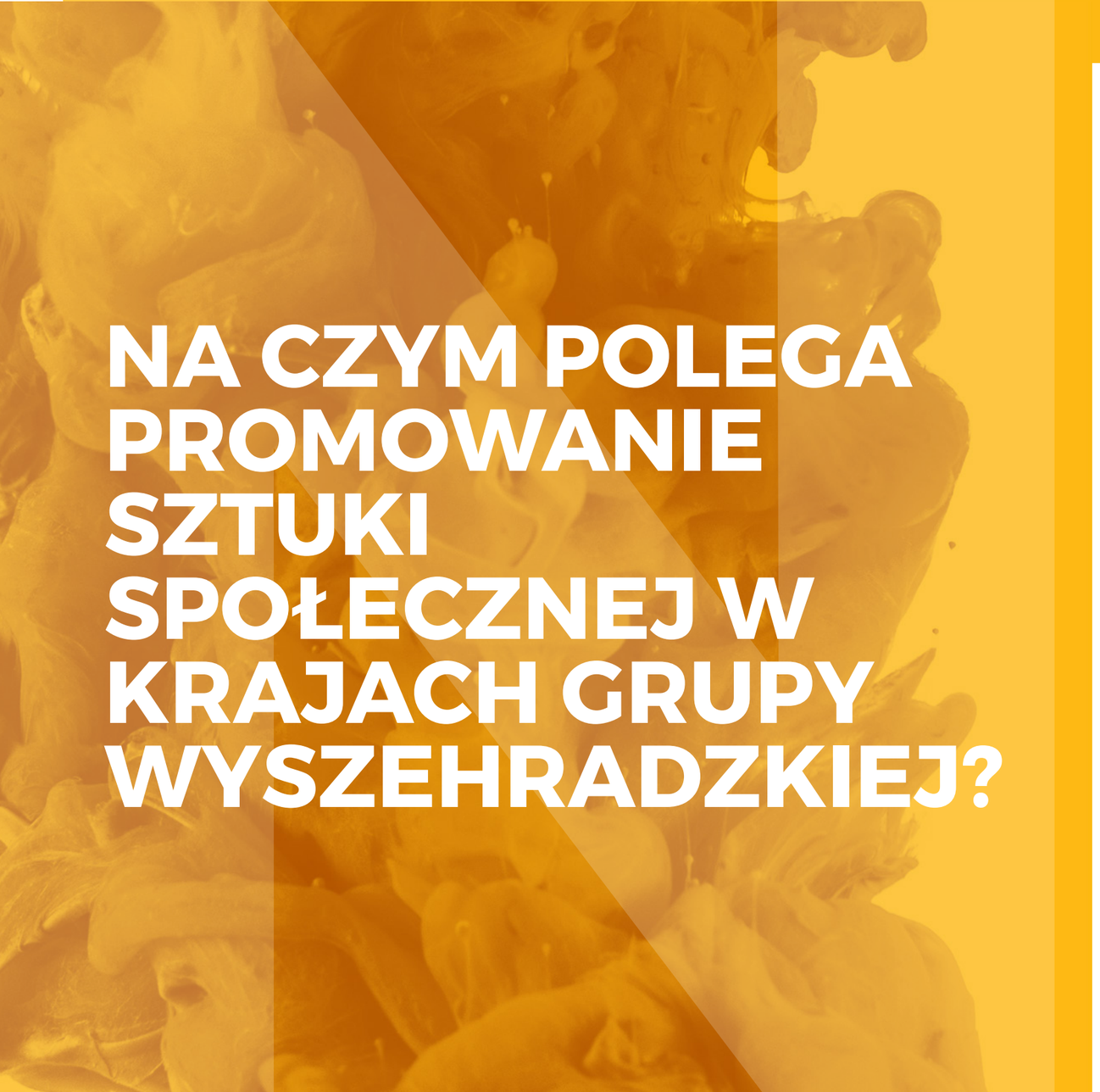

NA CZYM POLEGA PROMOWANIE SZTUKI SPOŁECZNEJ W KRAJACH GRUPY WYSZEHRADZKIEJ?

Projekt pt. „Promowanie sztuki społecznej w krajach Grupy Wyszehradzkiej" ma na celu wzmocnienie współpracy pomiędzy regionalnymi interesariuszami prowadzącymi praktyczną działalność w obszarze sztuki społecznej. Naszym celem jest stworzenie sieci bliskiej współpracy regionalnej oraz umożliwienie nawiązania kontaktów pomiędzy organizacjami i ekspertami wykorzystującymi sztukę jako narzędzie zmiany społecznej. Ograniczenia wprowadzone z powodu pandemii koronawirusa uwypukliły konieczność bliższej współpracy między praktykami zajmującymi się działalnością społeczną, edukacyjną i artystyczną w celu wyrównania szans uczniów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji z powodu braku dostępu do szybkiego Internetu i zasobów technologicznych oraz gorszej znajomości technologii cyfrowych. Chcemy, żeby nasza inicjatywa dała możliwość wspólnego rozwiązywania problemów edukacyjnych młodzieży dotkniętej wykluczeniem cyfrowym w regionie V4. Dzięki projektowi członkowie sieci otrzymają możliwość dzielenia się wiedzą i doświadczeniem oraz tworzenia nowych inicjatyw regionalnych.

Niniejszy zestaw narzędzi jest częścią internetowej bazy wiedzy gromadzącej przydatne zasoby dla członków sieci. Pro Progressione już od kilku lat prowadzi międzynarodową akademię skupiającą najważniejszych interesariuszy w obszarze sztuki społecznej w Europie. Organizuje szkolenia dla młodych praktyków zajmujących się działalnością społeczną, edukacyjną i artystyczną w pracy z młodzieżą w niekorzystnej sytuacji, w czasie których uczestnicy zdobywają wiedzę o nowych narzędziach. Akademia sztuki społecznej krajów Grupy Wyszehradzkiej korzysta z wiedzy wypracowanej w poprzednich edycjach Akademii w celu stworzenia optymalnej metodologii dla regionu V4. Poniższy zestaw narzędzi daje możliwość szerszego oddziaływania poprzez dzielenie się najlepszymi praktykami Akademii V4 z szerokim gronem praktyków sztuki zaangażowanej społecznie.

Projekt jest współfinansowany przez rządy Czech, Węgier, Polski i Słowacji poprzez Granty Wyszehradzkie z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego. Misją funduszu jest propagowanie pomysłów na zrównoważoną współpracę regionalną w Europie Środkowej.

PODSTAWOWE INFORMACJE O DRAMIE W EDUKACJI

ZESTAW NARZĘDZI METODYCZNYCH
PODSTAWOWE INFORMACJE O DRAMIE W EDUKACJI

SŁOWA KLUCZOWE

drama w edukacji, uczenie się przez doświadczenie, partycypacja, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, wyimaginowany świat, upodmiotowienie, dialog, młodzież

KORZENIE

To, co dziś nazywamy dramą ma swoje korzenie w progresywnych ruchach edukacyjnych z początku XX w., a w brytyjskim systemie edukacji pojawiło się w latach 50. ubiegłego wieku. Henry Caldwell-Cook w książce pt. The Play Way (1919 r.) opisał swoje podejście do dramy jako metody nauczania. Twierdził, że nauka odbywa się poprzez doświadczanie i działanie, a nie słuchanie i czytanie: „Naturalnym sposobem nauki w młodości jest zabawa". Pod koniec lat 60. stosowanie dramy jako narzędzia pedagogicznego stało się normą, w dużej mierze za sprawą prac teoretycznych, m.in. Child Drama Petera Slade'a (1965 r.) i Development Through Drama Briana Waya (1967 r.), jak również wpływowych praktyków, takich jak Dorothy Heathcote i Gavin Bolton. Obecnie jest to powszechna i zróżnicowana metoda edukacyjna wykorzystywana przez nauczycieli na całym świecie.

METODYKA

Drama w edukacji polega na zaaranżowaniu możliwości doświadczania w fikcyjnym otoczeniu. Jest to działanie grupowe w wyimaginowanym świecie, w którym uczestnicy odgrywają role. Chociaż otoczenie jest fikcyjne, osoby biorące udział w warsztatach mierzą się z realnymi problemami, zdobywając realne doświadczenie i wiedzę. Uczestnicy mogą odgrywać różne idee, myśli, wartości, role i sformułowania językowe w realistycznych ramach (tj. w sytuacji, która mogłaby wydarzyć się w rzeczywistości) (Kaposi, 2008; Szauder, 2006).

Podejście oparte na kreatywności pozwala młodym ludziom zrozumieć ich wpływ na proces, skłaniając ich do kształtowania swoich poglądów i dzielenia się nimi w jasny sposób.

Drama skłania do dyskusji, kreatywności i aktywnego uczestnictwa poprzez zabawę, które może przybierać różne formy i odbywać się na różnych poziomach. Wzmacnia chęć uczestnictwa, krytyczne myślenie i uczenie się w nieformalny sposób poprzez zabawę. Istotą dramy jest zwiększanie aktywności uczestników, nakłanianie ich do współpracy, wyrażania opinii i poglądów na różne sposoby (np. poprzez dialog w odgrywanej roli, działanie, żywy obraz, opowiadanie historii, ruch itp.).

Nasza metodyka opiera się na praktycznym wykorzystaniu dramy w edukacji, lecz równocześnie czerpiemy inspirację z innych działań sztuki społecznej, takich jak amatorskie działania teatralne, ekspresja ciała, improwizacja i teatr forum. Nasze podejście pedagogiczne polega na utrzymaniu skupienia na edukacyjnym celu procesu przy jednoczesnym zachowaniu otwartości na eksperymentowanie z tematami i zainteresowaniami społeczności, z którą pracujemy. Dlatego dodatkowym efektem procesu może być przedstawienie, żywy obraz, krótki film, piosenka rapowa, a nawet napisane opowiadanie. Wszystko jest możliwe, o ile pozostaje w zgodzie z naszymi początkowymi celami i działa na korzyść uczestników.

Naszym celem metodycznym jest uwrażliwienie młodych ludzi i pomaganie im w lepszym samopoznaniu, dodanie im pewności siebie i wzmocnienia ich potencjału. Prowadząc serię sesji, zwykle definiujemy konkretny cel dla całego procesu, ale każde spotkanie ma również swój „mały" cel. Sesje są kompletnymi jednostkami, lecz mogą stać się częścią większego obrazu – zawsze dostosowanego do tematu i konkretnej grupy docelowej.

Wykorzystujemy tematy dotyczące zjawisk społecznych i politycznych. Uważamy, że upodmiotowienie młodych ludzi, zwłaszcza będących w niekorzystnej sytuacji, jest ważną kwestią. Chcemy to osiągnąć poprzez rozwój krytycznego myślenia i empatii, a także poprzez podnoszenie świadomości na temat roli aktywnego uczestnictwa, zarówno w procesach decyzyjnych, jak i we własnej społeczności.

Naszą grupą docelową jest młodzież w wieku od 10 do 18 lat w niekorzystnej sytuacji, m.in. młodzi ludzie mieszkający w mieszkaniach tymczasowych (z rodziną lub bez), żyjący z rodzinami zastępczymi, dzieci pochodzące z trudnych środowisk lub grup mniejszościowych, młodzież dotknięta problemami społecznymi, geograficznymi i ekonomicznymi.

PROCES

Na kolejnych stronach przedstawiamy przykład procesu wykorzystującego dramę w edukacji i prezentujemy plan jednej sesji, która może być jego częścią. Sesję można wykorzystać również jako samodzielne warsztaty.

- **Charakterystyka uczestników:** młodzież w wieku 14-18 lat (w trudnej sytuacji, np. mieszkająca z dala od rodziny).
- **Cel procesu:**
  - stworzenie bezpiecznej przestrzeni i poczucia wspólnoty
  - zwiększenie pewności siebie
  - nawiązanie wzajemnego kontaktu
  - uświadomienie sobie siły ciała, głosu i kreatywności
  - przygotowanie się do zrealizowania krótkiego filmu
  - przygotowanie się do przyszłego przedstawienia teatru forum
  - wspólna zabawa

- **Ukierunkowanie procesu:** rozwój jako jednostka i wspólnota, przygotowanie wspólnej realizacji na ważny dla uczestników temat

- **Efekty uczenia się (wybrane umiejętności i postawy, które mają być promowane u uczestników):**
  - rozwój jako jednostka i wspólnota
  - rozwój ekspresji i świadomości ciała
  - większa wiedza o sobie i pewność siebie
  - upodmiotowienie

Przykład procesu:

- **Liczba sesji:** 12
- **Częstotliwość sesji:** jedna sesja o długości 1,5-3 godz. w tygodniu
- **Sugestie dot. przebiegu procesu:** Rekomendujemy zaangażowanie uczestników w aktywne tworzenie regulaminu grupy. W ten sposób stają się współodpowiedzialni za proces oraz zyskują poczucie, że ich opinia jest ważna; jednocześnie jest to ćwiczenie ekspresji i samoświadomości. Wskazane jest również, aby wyznaczyć dokładne ramy czasowe dla całego procesu i dla każdej sesji (np. rytuał rozpoczęcia i zakończenia, którym może być ruch, piosenka, zapalenie świecy lub dowolny inny znak wybrany przez prowadzącego).

nr sesji	temat i cel	użyte narzędzia	rady i wskazówki
1-2	sesja wprowadzająca i integracyjna, tworzenie bezpiecznej przestrzeni	teatr społecznościowy, gry dramowe, ekspresja ciała	Rytuały odgrywają istotną rolę w procesie, ponieważ pomagają uczestnikom nawiązać relacje i zorientować się, jaki rodzaj aktywności ma się rozpocząć. To narzędzie pomaga w tworzeniu ram.
3-4	znajdowanie swojego miejsca w grupie, tworzenie poczucia wspólnotowości	teatr społecznościowy, grupa aktorska, improwizacja	Budowanie tożsamości grupy może odbywać się na wiele sposobów. Stawianie grupie wyzwań i dawanie twórczych zadań do wspólnego wykonania sprawia, że uczestnicy mogą odkryć, co ich łączy, wspólnie przeżywać chwile radości i cieszyć się z osiągnięć, co tworzy naturalne więzi. Jest to niezbędne, jeśli chcemy, aby indywidualni uczestnicy otworzyli się.
5-6	samopoznanie, przebudzenie ciała i doświadczenie indywidualnej kreatywności	ekspresja ciała, teatr społecznościowy, improwizacja	Wykorzystaj wiedzę zdobytą podczas pierwszych sesji z grupą. Wiesz już, jakie są ich mocne strony, z jakimi działaniami czują się komfortowo oraz jaką muzykę lubią. Rzuć im wyzwanie, powoli zachęcając ich do wyjścia poza strefę komfortu – na tyle daleko, aby mogli się rozwijać, lecz czując się przy tym bezpiecznie.
7-8	znalezienie głosu i doświadczenie indywidualnej kreatywności	trening głosu, pejzaż dźwiękowy, drama jako proces	W miarę jak uczestnicy otwierają się i aktywują swoją kreatywność w trakcie procesu, możesz wprowadzić ich w zadania wymagające więcej indywidualnej inicjatywy.
9-10	rozwijanie kreatywności, pewności siebie i poczucia wspólnoty, dążenie do samozrozumienia i ekspresji	wspólna improwizacja, ekspresja ciała, pejzaż dźwiękowy	Zaufaj uczestnikom, że są w stanie przećwiczyć to, czego do tej pory się nauczyli. Zorganizuj im przestrzeń i pozwól eksperymentować w obrębie stworzonych przez ciebie ram.
11-12	znalezienie tematu dla wspólnie tworzonego przedstawienia na forum/krótkiego filmu/ utworu	gry dramowe, drama jako proces, teatr obrazu, arteterapia może być użyta przykładowa sesja pt. "Wiadomości tygodnia"	Pod koniec procesu nadszedł czas, aby uczestnicy zastanowili się, wokół czego krążą ich myśli, co ich porusza i interesuje. Po tym następuje wybór tematu, nad którym będą pracować za pomocą wybranych narzędzi (np. przedstawienie/teatr forum, rap, realizacja filmu itp.)

arkusz papieru na ścianie

flamastry

głośnik do odtwarzania muzyki

duża liczba karteczek samoprzylepnych

małe naklejki w trzech kolorach

PRZYKŁADOWA SESJA
Wiadomości tygodnia

Projekt pt. „Wiadomości tygodnia" realizowany przez grupę teatralną Near Future Theatre in Education (Węgry) ma na celu wykorzystanie dramy w celu rozwijania umiejętności korzystania z mediów wśród uczniów szkół średnich mieszkających w Budapeszcie i okolicach. Kładzie nacisk na nasze podejście do mediów oraz zwyczaje związane z odbiorem wiadomości.

„Wiadomości tygodnia" to cykl wypróbowanych i świadomie dobranych ćwiczeń. Ponieważ ćwiczenia skupiają się na wydarzeniach z tygodnia poprzedzającego sesję, każdy temat jest niepowtarzalny i aktualny. Osoba prowadząca warsztaty przygotowuje się do każdej sesji, tak aby analizowane wydarzenia były aktualne.

Cele:

- Za pomocą różnych ćwiczeń szukamy odpowiedzi na pytanie: Jak dostrzec strategie manipulacyjne w codziennych wiadomościach?

Efekty uczenia się:

- Teoria ramowania (framing) w mediach
- Uczenie się strategii i umiejętności zdobywania i oceniania wiadomości
- Ćwiczenie praktycznej umiejętności krytycznego myślenia i monitorowania źródła
- Zapoznawanie się z wiadomościami w danym tygodniu

Czas trwania: 90'

Wielkość grupy: 8-30 účastníků

Wiek uczestników:

Miejsce: pusta sala z wystarczającą ilością miejsca dla uczestników, krzesła dla wszystkich

Materiały: arkusze A4, krzesła, flamastry, naklejki, głośnik, jedna ze ścian jest pokryta papierem, na którym można pisać

SEKCJA 11

Opis krok po kroku:

1. **WIADOMOŚCI TYGODNIA 20'**

Cel ćwiczenia: Ustalić stosunek uczestników do wiadomości i zastanowić się nad pojęciem wiadomości

Uwaga: Nie należy wywierać presji na uczestników. Może być tak, że na początku nie będą pamiętać żadnych wiadomości. Źródłem wzajemnej inspiracji mogą być ich notatki.

Uwaga dla prowadzącego: Dobrym pomysłem jest puścić nie za głośną muzykę, aby zapobiec nadmiernym rozmowom, gdy uczestnicy piszą na tablicy.
Jeśli uczestnicy wcześniej się nie znają, mogą przedstawić się na koniec, odpowiadając na pierwsze pytanie w części „refleksja". To dobry sposób, aby wszyscy powiedzieli kilka słów o sobie i przełamali lody.

Opis: Prowadzący wita uczestników i przedstawia im podstawowe informacje: wezmą udział w warsztacie dotyczącym świadomości medialnej.

Wiadomości: Prowadzący prosi uczestników o napisanie na ścianie wszystkich wiadomości, jakie przeczytali/zobaczyli w ostatnim tygodniu.

Wiadomości osobiste: opisujemy ważne/warte uwagi wydarzenia, które przydarzyły nam się w zeszłym tygodniu i umieszczamy je na karteczkach samoprzylepnych na ścianie obok wiadomości z mediów.

Refleksje wyrażane naklejkami: Uczestnicy umieszczają różnokolorowe naklejki obok wiadomości, które ich uszczęśliwiają (żółty); przerażają (zielony); które uważają za najważniejsze (pomarańczowy).

Refleksja poprzez dyskusję: Pytania: Co czuliście, pisząc ... ? ... patrząc na tablicę? Co sprawia, że wiadomość jest najważniejsza? Jaka jest różnica między wiadomościami osobistymi a wiadomościami z mediów?

2. RAMOWANIE W ARTYKULE 30'

Cel ćwiczenia: Zapoznanie uczestników z pojęciem ramowania za pomocą wziętych z życia przykładów, praca grupowa

Uwaga dla prowadzącego: Można użyć flamastrów w różnych kolorach, aby zaznaczyć różne zjawiska w tekście (ramowanie, dramatyzacja, ludzie).
Wybrana wiadomość z poprzedniego tygodnia doprowadzi do ciekawszych wniosków, jeśli będzie przedstawiona w różny sposób przez różne gazety. Ponadto w różnych wersjach wiadomości powinny pojawiać się te same osoby.

Opis: W dalszej części uczestnicy są dzieleni na cztery grupy. Każda grupa otrzymuje inną wersję wiadomości z zeszłego tygodnia.

Wprowadzenie: Zajmiemy się artykułem, którego tematem jest [...]. Czy widzieliście nagłówki związane z tą wiadomością?

Wyrażanie własnych opinii związanych z tematem: Abyśmy mogli obiektywnie zbadać artykuł, został on celowo wyjęty z kontekstu, w którym został opublikowany. Czy wiesz, skąd pochodzi? Z jakich mediów (gatunek/rodzaj)?

Ilustracja: Artykułowi towarzyszy zdjęcie. Ponieważ większość ludzi to wzrokowcy, najprawdopodobniej jest to pierwsza rzecz, która przyciąga naszą uwagę. Zdjęcie to wyraz świadomej decyzji:

- fotografa, który uchwycił kadr w ten a nie inny sposób
- redaktora, który wybrał to zdjęcie jako ilustrację.

Jakie jest twoje pierwsze skojarzenie, kiedy na nie patrzysz? Użyj jednego słowa.

Gramatyka: Przeczytajmy cały tekst. Poszukajmy dwóch zjawisk, które mogą być oznaką próby wywierania wpływu przez dziennikarza.

Ramowanie: badania wykazały, że często jesteśmy konsekwentnie nieracjonalni, polegamy na skrótach mentalnych, które przyspieszają proces myślenia, ale jednocześnie sprawiają, że stajemy się podatni na wpływ spowodowany ramowaniem. Co to jest ramowanie? George Lakoff, znawca tematu, często podaje przykład Richarda Nixona, który w telewizji oświadczył: „Nie jestem oszustem". Większość ludzi natychmiast pomyślał o oszuście. Głównym błędem, jaki popełnił Nixon, był wybór ramy. Wypowiadając słowo „oszust", wywołał w umysłach

Wiadomość z poprzedniego tygodnia z czterech różnych źródeł (ta sama wiadomość z czterech gazet).

Długopis/ołówki

widzów obraz, doświadczenie lub wiedzę związaną z oszustem. Ramowanie jest tak silne, że nawet negowanie ramy – tak jak zrobił to Nixon – sprawia, że najpierw zostaje ona aktywowana, a potem wzmocniona.

Dramatyzacja lub używanie fraz i zwrotów, które wywołują silne emocje lub nastroje

Wymienienie wszystkich ludzi, których dotyczy wiadomość: Zidentyfikujmy wszystkie osoby wymienione w artykule. Jakie ramy zostały użyte do ich przedstawienia?

Podsumowanie: Jakie ogólne wrażenie wywołał artykuł?

3. **PUNKTY WIDZENIA 30'**

Cel ćwiczenia: Zbadanie, jak ludzie są przedstawiani przez media.

Uwaga dla prowadzącego: Prowadzący powinien moderować rozmowę podczas odgrywania ról, dbając o to, aby każdy chętny mógł wyrazić swoją opinię, lecz równocześnie pilnując, aby dyskusja nie odbiegała za bardzo od głównego tematu.

Opis: Cała grupa pracuje razem. Prowadzący informuje, że uczestnicy zajmowali się tą samą wiadomością w różnych wersjach. Krótkie porównanie wniosków.
Uczestnicy identyfikują wszystkie osoby pojawiające się w artykułach. Porównują, jak są ramowane przez różne media. Prowadzący zapisuje imiona osób na kartkach A4 i umieszcza je na ścianie.

Odgrywanie ról, runda 1: Prowadzący tworzy krąg krzeseł skierowanych do środka. Na każdym krześle umieszcza kartkę reprezentującą jedną osobę wymienioną w artykułach.
Wyobraźcie sobie, że wszyscy ci ludzie znajdują się w tym samym miejscu w tym samym czasie i mają szansę porozmawiać ze sobą. Stając za odpowiednimi krzesłami, możecie zadawać pytania i wypowiadać się w imieniu tych postaci.
Prowadzący moderuje rozmowę/debatę między postaciami. Można zacząć od prostej formuły pytanie-odpowiedź, a następnie rozwinąć ją. Uczestnicy powinni dążyć do wykorzystania przedstawienia medialnego jako odskoczni do określania poglądów bohaterów. Staraj się kierować rozmowę w kierunku reprezentowanych ideologii/światopoglądów. Na koniec tej sekcji poproś uczestników o wydanie oświadczenia.

Odgrywanie ról, runda 2: Teraz postaramy się ustalić, co „napędza" te postaci, czym kierowały się w przypadku wydarzeń przedstawionych w wiadomościach, jaka była ich motywacja?
Uczestnicy stają teraz za krzesłami, reprezentując „siły napędowe" i mówią: Jestem [...], siła napędowa [...].

Opcjonalnie: teatr obrazu. Możesz stworzyć obraz postaci na podstawie jej przedstawienia w mediach i skontrastować z tym, jak dana postać prawdopodobnie myśli sama o obie (na podstawie ich „sił napędowych"). Skup się na najbardziej ekscytujących/kontrowersyjnych punktach debaty, rozwiń je i ożyw.

Refleksja poprzez dyskusję na temat przedstawienia medialnego. Punkt wyjścia w tej dyskusji jest następujący: wszystkie opinie w debacie były równie ważne. Ale w rzeczywistości opinie niektórych osób są bardziej istotne dla danego wydarzenia niż innych. Jaka jest odpowiedzialność dziennikarza w zależności od tego, komu udziela głosu poprzez artykuł? Które punkty widzenia miały większe znaczenie niż inne? Kto powinien był zostać wymieniony, a nie był?

arkusze A4

krzesła

flamaster

Papier na ścianie

flamastry

4. **PODSUMOWANIE 10'**

Cel ćwiczenia: podsumowanie sesji, refleksja

Uwaga dla prowadzącego: podejdź do ćwiczenia swobodnie, wiadomością osobistą może być coś, czego uczestnicy nauczyli się podczas warsztatów, ale również miauczenie kota na ulicy, które ich zdekoncentrowało...

Opis: Na tablicy zapisujemy osobiste wiadomości z ostatnich 90 minut. Prowadzący prosi uczestników o zastanowienie się, czego doświadczyli podczas warsztatu.

Po tym krótkim rytuale warsztaty dobiegają końca.

BIBLIOGRAFIA

W języku angielskim

Bolton, G. M. (1979). *Towards a Theory of Drama in Education,* Longman
Neelands, J. (1984). *Making Sense of Drama: A Guide to Classroom Practice,* Heinemann
Neelands, J. (1998). *Beginning Drama 11-14,* David Fulton Publishers
Neelands, J. (2010). *Learning through imagined experience. In P. J. O'Connor (Ed.), Creating democratic citizenship through drama education: the writings of Jonothan Neelands.* Trentham Books
Neelands, J., Goode, T. (2015). *Structuring Drama Work: 100 Key Conventions for Theatre and Drama,* Cambridge University Press
O'Neill, C. (Ed.). (2014). *Dorothy Heathcote on Education and Drama: Essential writings (1st ed.).* Routledge.
Üstündag, T. (1997). The advantages of using drama as a method of education in elementary schools. In: *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13, 89-94.* (1997). Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88128
Sarah Robson. (2018, January 8). *What is Theatre in Education and five reasons how it supports organisations to inspire positive change* [Blog post]. Retrieved from https://www.wearegibber.com/blog/what-is-theatre-in-education/
Slade, P. (1976). *An introduction to child drama.* London: Hodder and Stoughton.
Theatre in Education (n. d.). Retrieved from https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zsbjn39/revision/1
Way, B. (1967). *Development through drama.* London: Longmans.

W języku węgierskim

Kaposi L. (2008). *A drámapedagógia magyarországi történetéről.* In: Lipták Ildikó (szerk.): Tanítási dráma – Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének elősegítésére. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest.
Kaposi, L. (Ed.). (2013). *Drámapedagógiai olvasókönyv,* Marczibányi Téri Művelődési Központ
Kaposi, L. (Ed.). (2013). *Játékkönyv,* Marczibányi Téri Művelődési Központ. Retrieved from https://pdfslide.net/documents/kaposi-laszlo-jatekkoenyvpdf.html
Lipták, I. (Ed.). (2008). *Tanítási dráma - a drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában,* Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság. Retrieved from http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf
Szauder, E. (2006): *Inkluzív nevelés – Drámapedagógia (Kézikönyv a pedagógusképző intézmények számára.)* SuliNova Kht. Budapest.

Przydatne strony www:

Website of IDEA (International Drama/Theatre and Education Association): https://www.ideadrama.org/
Website of HUDEA (Hungarian Drama in Education Association): http://drama.hu/
Online archive of the Drama in Education Magazine published by HUDEA: https://drama.hu/category/dpm/
Information on performances and active practitioners of TIE in Hungary: https://www.szinhazineveles.hu/

FANNY HAJDÚ

Nazywam się Fanny i obecnie określam się jako aktorka i facylitatorka. Moim celem w pracy z i na rzecz ludzi znajdujących się w niekorzystnej sytuacji jest walka z niesprawiedliwością społeczną oraz kwestionowanie głęboko zakorzenionych konstruktów społecznych i systemów wierzeń. Moja praca opiera się na wykorzystaniu dramy w edukacji, ale stale poszerzam swoje horyzonty, włączając do swojej praktyki inne metody, takie jak różne narzędzia Teatru Społecznego, Teatru Uciśnionych, ekspresji ciała, realizacji site-specific czy kreatywnego pisania. Mieszkam w Budapeszcie z moim lisem, uśmiecham się do nieznajomych, tańczę na ulicach i czasami trzaskam drzwiami. Nie lubię zwrotów zaczynających się w stylu „Kobiety/mężczyźni są...". Piję kawę bez cukru, więc chyba jestem już dorosła.

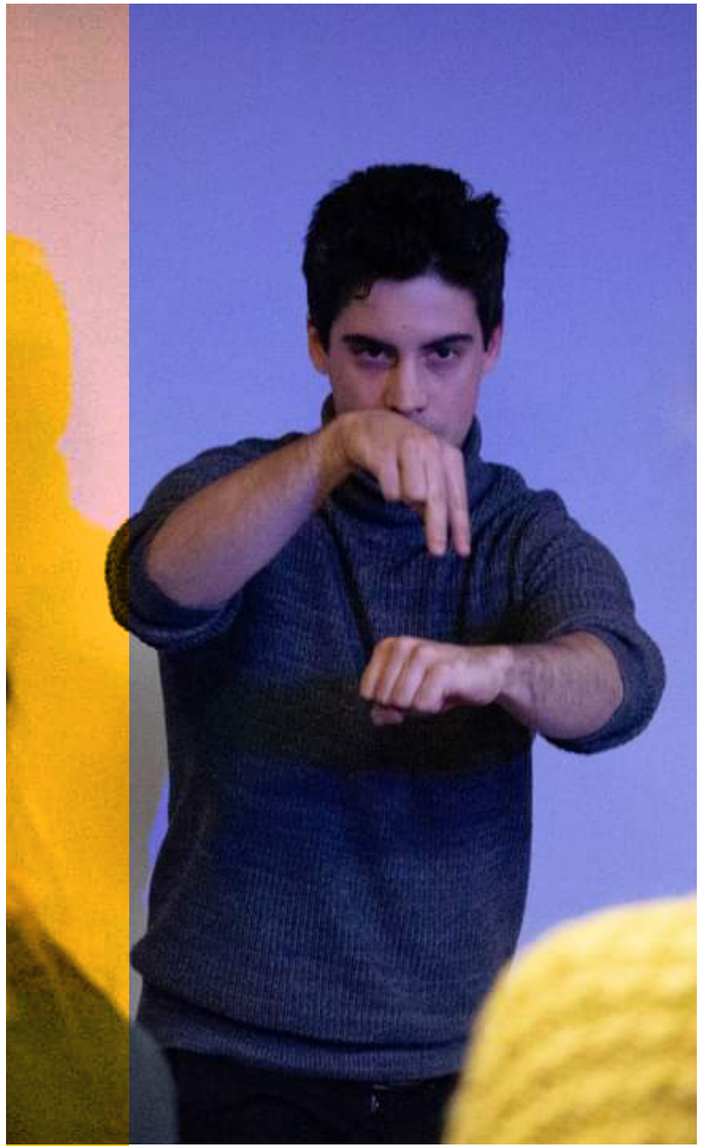

AMADÉ PÁL NYÁRY

Niedawno ukończyłem edukację teatralną na Uniwersytecie Sztuki Teatralnej i Filmowej w Budapeszcie, wcześniej studiowałem w szkole aktorskiej im. Keleti Istvána (KIMI) w Budapeszcie. Moje główne zainteresowania są dwojakie: szkolenie aktorskie i wykorzystywanie narzędzi teatralnych w pracy z młodzieżą; oraz wykorzystanie teatru i dramy jako narzędzi odnowy społecznej i zmiany (teatr w edukacji, teatr stosowany, pedagogika dramy). Obecnie pracuję w mojej dawnej szkole KIMI, gdzie prowadzę zajęcia z aktorstwa, improwizacji i teorii dramy dla studentów. Z czterema byłymi kolegami z uczelni założyliśmy spółkę Near Future Theatre in Education Group, w ramach której przyglądamy się ludzkim/społecznym dylematom w niedalekiej przyszłości, wykorzystując programy dramy w edukacji dzieci i młodzieży. Uwielbiam to, co robię, a odkąd zobaczyłem Twin Peaks, piję tylko czarną kawę.

PROMOWANIE SZTUKI SPOŁECZNEJ W KRAJACH GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

ZESTAW NARZĘDZI METODYCZNYCH NR 1: DRAMA W EDUKACJI

Visegrad Fund

Pro Progressione

Divadlo Archa

FUNDACJA STUDIO SKIT